

ความสะอาด... พื้นฐานความปลอดภัย

คนญี่ปุ่น เป็นคนรักความสะอาดและมีระเบียบ บ้านช่องห้องหอของพวกเขาสะอาด สะอาด ข้าวของเก็บเข้าที่ไม่เกะกะ ถนนหนทางของบ้านเมืองเขาไม่มีขยะให้เห็นสักชิ้น เรื่องนี้เป็นที่ขึ้นชื่อลือชา มีชาวญี่ปุ่นคนหนึ่งเขียนหนังสือเกี่ยวกับวิธีทำความสะอาดแบบชาวญี่ปุ่น แล้วขายให้ฝรั่งอ่าน ปรากฏว่าขายดีติดอันดับเบสเซลเลอร์ ตอนนั้นขายได้เจ็ดล้านเล่มไปแล้ว

ผมไม่ได้มาเล่าเรื่องการทำความสะอาดตามแนวทางของคนญี่ปุ่นหรอกครับ ผมเพียงแต่จะเกริ่นให้เห็นความสำคัญของความสะอาดและเป็นระเบียบซึ่งถือได้ว่าเป็นปรัชญาแขนงหนึ่งและเป็นรากเหง้าของสิ่งที่เราเรียกว่า “ความปลอดภัยในการทำงาน” นั่นเอง

ถูกแล้วครับ ความสะอาดและความเป็นระเบียบคือรากฐานของความปลอดภัยในการทำงาน ยกตัวอย่างง่ายๆ ถ้าบ้านของเราสกปรกและข้าวของเก็บไม่เป็นระเบียบ ความปลอดภัยเริ่มหายไป อันตรายจะคืบคลานเข้ามาแทนที่ใครสักคนอาจจะลื่นล้มหัวแตก เพราะพื้นเต็มไปด้วยฝุ่นและมีคนทำน้ำหกแล้วไม่เช็ดให้แห้ง บางคนอาจจะสะดุดหรือเตะของที่วางบนพื้นโดยไม่เก็บเข้าที่จนทำฉีก มีหยากไย่แมงมุมคลุมปลั๊กไฟสวิทช์ไฟเติมไปหมดซึ่งเสี่ยงจะเกิดการสปาร์กและลุกไหม้ได้

อย่าลืมว่าฝุ่นสกปรกบางชนิดระเบิดได้ หากเกิดการสะสมและสปาร์กกับประกายไฟหรือประจุไฟฟ้าสถิต ฝุ่นทำให้เกิดความสกปรกและเป็นอันตรายโดยเฉพาะในส่วนที่ซ่อนเร้น เช่น ฝุ่นในชอกทลับต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่งต้องทำความสะอาดหากสังเกตเห็นหรือถึงเวลาอันควร เมื่อพื้นที่ที่มีฝุ่นระเบิดได้สะสมอยู่ถูกทำความสะอาดจนหมดไปหรือเหลือน้อยก็ถือว่ามีความปลอดภัยเกิดขึ้นแล้วระดับหนึ่ง แต่ก็ต้องติดตามดูกันต่อไป ถ้าสกปรกอีกก็ต้องทำความสะอาดอีกครั้ง และตลอดไป

นอกจากนี้ ฝุ่นยังเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรคที่เป็นภัยต่ออาชีพอนามัยของผู้ปฏิบัติงาน ฝุ่นทั่วไปทำให้เกิดโรคต่างๆ ตั้งแต่หวัดธรรมดาไปจนถึงปอดติดเชื้อ หากเป็นฝุ่นของสารเคมี อันตรายอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้

การทำความสะอาด จริงๆ แล้วคือหนึ่งในกระบวนการ 5ส ที่ญี่ปุ่นพัฒนาขึ้น โดยเป็นขั้นตอนที่ 3 คือ Seiso ดูแลสิ่งแวดล้อมสถานที่ปฏิบัติงานและบริเวณโดยรอบให้ปราศจากสิ่งสกปรกอันจะก่อให้เกิดอันตรายในการทำงานและนำมาซึ่งโรคร้ายไข้เจ็บ

เมื่อสถานประกอบการมีความสะอาดก็มั่นใจได้ ความปลอดภัยในการทำงานจะเกิดขึ้นได้โดยปริยาย เพราะความสะอาดคือพื้นฐานของความปลอดภัย

สถานที่ทำงานไม่มีขยะมูลฝอยก็เท่ากับลดเชื้อเพลิงที่จะเกิดไฟไหม้ลงไป โรงงานที่ไม่มีฝุ่นหรือคราบน้ำมันหนียวก็มีความเสี่ยงจะไม่เกิดอัคคีภัยหรือเกิดน้อยลง เช่นเดียวกับห้องครัวของร้านอาหารใหญ่ๆ ไอน้ำมันที่ลอยขึ้นมาแล้วไปตามท่อหรือผนังข้างบนคือเชื้อเพลิงอย่างดี ซึ่งหากเกิดไฟไหม้ขึ้นมาแล้วดับยากมาก ถ้าทำความสะอาดบ่อยๆ ก็ลดความเสี่ยงนี้ลงไปได้

ความเป็นระเบียบในการจัดเก็บสิ่งของและวัสดุต่างๆ ก็มีความสำคัญไม่น้อยเช่นกัน หลายคนคงจำได้ว่ากรณีเพลิงไหม้โรงงานตุ๊กตาเคเดอร์เกิดไฟไหม้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2536 มีคนเสียชีวิตถึง 188 คน การที่มีคนตายจำนวนมากสาเหตุหนึ่งที่มีคนตั้งข้อสังเกตไว้คือ ทวางหนีไฟของโรงงานไม่มีระเบียบและเต็มไปด้วยสิ่ง

เรื่องจริงผ่านการบอกเล่าของผู้อาวุโสท่านหนึ่ง ช่างเชื่อมคนหนึ่งปล่อยให้สถานที่ทำงานรกรุงรังไปด้วยขยะ พื้นห้องและสิ่งของต่างๆ มีแต่ฝุ่น เรียกว่าไม่ค่อยขยันทำความสะอาด ทำอะไรไว้ก็กองสุมๆ กันไว้อย่างนั้น จากวันเป็นสัปดาห์ จากสัปดาห์เป็นเดือนและหลายเดือนตามลำดับ นานๆ จะเคลียร์สักครั้งแต่ก็ยังรกอยู่

ความตกใจ ถอดเสื้อผ้าออกแล้วพาดลงกับพื้นเพื่อให้ไผ่ดับ ไฟติดเสื้อผ้าดับลง แต่ในห้องเชื่อมไฟกำลังลุกโชน เพื่อนร่วมงานพยายามใช้เครื่องดับเพลิงฉีดเข้าไปแต่ไม่ได้ผล ไฟขยายตัวเป็นเพลิงไหม้ขนาดใหญ่และมีการระเบิดของถังแก๊สตามมา โชคดีที่ไม่มีใครบาดเจ็บหรือเสียชีวิต แต่ก็ เป็นอุทกภัยให้คนงานตระหนักถึงความสำคัญ ของความสะอาดตลอดไป เรียกว่าจำไปจนตายเลยทีเดียว

ความสะอาดสร้างความปลอดภัยได้จริง ดังที่ยกตัวอย่างไปข้างต้น พื้นบ้านหรืออาคารสะอาดก็ไม่ทำให้ลื่นหรือสะดุด โรงงานสะอาดก็ทำให้ปราศจากเชื้อเพลิงและโรคภัยไข้เจ็บ บริเวณที่ไม่มีฝุ่นหรือสิ่งสกปรกทำให้มั่นใจได้ว่า ไร้วัดดูดติดไฟหรือสิ่งที่ทำให้เกิดการระเบิดได้ โดยเฉพาะสถานประกอบการที่เป็นคลังเก็บสารเคมี น้ำมันเชื้อเพลิง หรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นเม็ดละเอียดต่างๆ

ความสะอาดเป็นสิ่งเล็กๆ ที่หลายคนอาจจะมองข้ามไป แต่ทว่ารู้ไม่ว่า ความสะอาดทำให้เกิดความปลอดภัยในการทำงานถึงครั้งหนึ่ง ส่วนอีกครั้งที่เหลือเป็นเรื่องของระบบป้องกันต่างๆ ลองหันไปมองรอบๆ ตัว แล้วจินตนาการ ถ้าทุกอย่างสะอาดสะอ้าน มีระเบียบ อุบัติเหตุเภทภัยในการทำงานจะเกิดขึ้นใหม่ ตรงข้าม ถ้าสกปรกรกรุงรัง มันล่อแหลมจะเกิดสิ่งไม่พึงประสงค์หรือไม่

เรื่องพื้นฐานๆ ที่ทำได้ง่าย ทำเมื่อไหร่ก็ได้ แต่มีผลทำให้เกิดความปลอดภัยเกินคุ้ม พุดง่าย ๆ

กีดขวาง มีการดัดแปลงบางส่วนของเส้นทางหนีไฟเป็นสำนักงานและที่เก็บพัสดุ ทำให้ไม่มีระเบียบ สิ่งของเครื่องใช้วางเกะกะ เมื่อต้องใช้เส้นทางหนีไฟจึงทำให้ไม่สะดวก เกิดความล่าช้าไม่ทันการณ์

ความสะอาดและความเป็นระเบียบเป็นสิ่งที่ไม่ต้องซื้อหา ทุกคนสามารถทำได้ แม้ว่า จะไม่ใช่ทั้งหมดของการป้องกันอันตรายที่จะเกิด กับสถานประกอบการและตัวผู้ปฏิบัติงาน แต่ก็ เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ เป็นก้าวแรกที่สามารถต่อยอดเพื่อสร้างความปลอดภัยในระดับก้าวหน้าต่อไปได้

ที่สำคัญเสื้อผ้าของเขาดูสกปรกมอมแมมเหมือนไม่ได้ซักเป็นเดือน ทั้งคราบเมา จารมัน น้ำมัน เบือนเต็มไปหมด มีคนเคยเตือนเขาให้มันทำความสะอาดทั้งสถานที่ทำงาน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมถึงเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เพราะถ้าสกปรกก็เหมือนสะสมเชื้อเพลิงไว้ใกล้ตัว เขาก็ไม่ค่อยเชื่อ แล้ววันหนึ่งขณะเชื่อมโลหะ สะเก็ดไฟกระเด็นไปติดเศษขยะมูลฝอย ทั้งกระดาษ เส้นผมคน ผงโลหะ ฯลฯ ปรากฏว่าเกิดไฟลุก แล้วลามไปติดวัสดุที่ไวไฟที่สะสมอยู่บริเวณนั้น รวมถึงเสื้อผ้าที่มีคราบจารบีและรอยเปื้อนน้ำมันที่เขาสวมใส่อยู่ด้วย เขาวิ่งออกมาข้างนอกด้วย

แทบไม่ลงทุนอะไร ทว่าได้ผลตอบแทนน่าพอใจ
ทุกอย่างอยู่ที่เรา เรากำหนดได้ว่า จะให้
พื้นที่ปฏิบัติงานและตัวเราเองมีสภาพอย่างไร
ถ้าสะอาดก็ห่างไกลอันตราย ถ้าสกปรกก็เตรียม
รับเหตุร้ายได้เลย

โดยเฉพาะเรื่องไฟฟ้า กฎพื้นฐานของการ
ป้องกันไฟไหม้อาคารบ้านเรือนทั่วไปคือ อย่า
ปล่อยให้สถานที่เดิมไปด้วยขยะมูลฝอย เน้นที่
วัสดุติดไฟง่าย เช่น เศษกระดาษ เสื้อผ้า ฯลฯ
อย่าให้กองสุมใกล้บริเวณที่อาจมีความร้อนหรือ
การสปาร์ก ไม่ว่าจะเป็นเตารีดปลั๊กไฟ อุปกรณ์
ไฟฟ้ามีความร้อนสูง (เตารีด เตารอบ ไมโครเวฟ)
บริเวณหัวเตาแก๊สและสายนำแก๊สต้องหมั่นเช็ด
คราบไขมันออก หากเกิดไฟลุกติด จะดับยาก
กระถางจุดธูปหรือที่จุดยาเทียนไข ต้องเคลียร์ให้
สะอาด อย่าให้เศษเถ้าหรือขี้เถ้าสะสม
อยู่บริเวณนั้นเพราะหากธูปหรือยาเทียนไขจุดไว้
ล้มลงจะเกิดไฟไหม้ได้ง่าย

ตอนแรกผมสงสัยว่า ทำไมหนังสือเรื่อง
การทำมาสะอาดของนักเขียนญี่ปุ่นท่านนั้น
(Marie Kondo) ถึงขายดีได้ทั่วโลกหลายล้านเล่ม
แต่พอศึกษารายละเอียดก็พบว่า ตอนนั้นทั่วโลก

หลักการทำความสะอาดง่ายนิดเดียวครับ ทำ
ตั้งแต่ยังสกปรกไม่มากจะง่ายและไม่เหนื่อย แต่
หากปล่อยให้ขยะและสิ่งสกปรกสะสมมากขึ้น
เรื่อยๆ จะทำความสะอาดยากและเหนื่อยมาก
ขึ้นถึงขั้นท้อกันเลยทีเดียว

ในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งใกล้บ้านผม
จะมีพนักงานดูพื้นยืนจ้องพื้นอยู่ เมื่อใดก็ตามที่
เด็กทำน้ำหวานหรือไอศกรีมหก เธอก็จะปราด

ให้ความสำคัญกับการทำความสะอาดและการ
จัดระเบียบที่พื้กาศัยและสถานประกอบกิจการ
ในฐานะที่เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการสร้างความ
ปลอดภัยและสุขภาพอนามัย รวมถึงความพึงพอ
ใจเพื่อสร้างความสุขให้เกิดขึ้นกับผู้อยู่อาศัยและ
ผู้ปฏิบัติงาน

การทำ 5ส ก็เป็นแนวทางหนึ่งในการ
ทำความสะอาดและความเป็นระเบียบให้เกิดขึ้น
ในบ้านและที่ทำงาน แต่การทำด้วยความจิต
สำนึกของบุคคลที่อยู่ในสถานที่นั้นๆ จะง่ายกว่า
และทำได้ตลอดเวลา เมื่อไหร่ก็ได้

เข้ามาเช็ดๆ แล้วก็ถอยไปคุ่มเชิงใหม่ อะไรที่
ทำให้พื้นสกปรกเองจะไม่ถึงเลที่จะเข้ามาทำความ
สะอาด เศษกระดาษเล็กๆ น้อยๆ ก็กวาดใส่ที่ตัก
ผง ยิ่งหน้าฝนที่พื้นจะเปียกงานเองจะขยี้เป็น
พิเศษ อันนี้ต้องขอมขยี้ เพราะเมื่อพื้นสะอาด
และแห้ง โอกาสจะลื่นหรือสะดุดก็น้อยลง ลูกค้
ก็ปลอดภัยกันถ้วนหน้า

เรียนด้วยความปรารถนาดีสำหรับเจ้าหน้าที่
ความปลอดภัยในการทำงานทั้งหลาย หากไม่รู้
จะเริ่มต้นทำอะไรกับโรงงานของคุณซึ่งดูเหมือน
ว่าจะพร้อมไปหมดทุกอย่างแล้ว ให้เริ่มต้นด้วย

การทำความสะอาดและจัดระเบียบสิ่งของเครื่องใช้
วัสดุอุปกรณ์ในพื้นที่ปฏิบัติงาน แล้วจะเห็นทาง
สว่างและรู้ว่าต้องทำอะไรต่อไปในอนาคต เหมือน
กับการฝึกฝนพรมขึ้นมาดูว่าข้างใต้นั้นมีอะไร
และจะต้องปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง คล้ายเป็น
การตรวจสอบและประเมินอันตรายไปในตัว
เพราะการทำความสะอาดและการจัดระเบียบ
มันต้องรู้ดูหมดว่าอะไร อยู่ที่ไหน และมีสภาพ
เป็นอย่างไร

**ลองดูสักครั้งไม่เสียหายอะไร อย่างน้อย
ที่สุดก็ได้กวาดดูให้ที่ทำงานดูดีขึ้นกว่าเดิม!**